

HAZATÉRŐ SZÖVEGEK

Egy összegező tanulmány elé

Kovács Vilmos (1927–1977) neve fogalom irodalmi közéletünkben. A magyar kultúra és irodalom klasszikusaként, legjelentősebb írónként, eredeti szemléletű gondolkodóként és közéleti személyiségként tartjuk őt számon kishazánkban, annak ellenére, hogy a sors hihetetlenül rövid, mindössze ötvenévnnyi életpályát, ezen belül még rövidebb, alig húszévnnyi alkotói pályafutást mért ki számára. *Ami* – ahogy még ő fogalmazta meg – *semminnek sok volt, de csillaggal írott.*

A 2007-es esztendő ismét kettős Kovács Vilmos-jubileumot hoz: június 5-én születésének 80., november 17-én halálának 30. évfordulójára emlékezünk.

A tisztelet és a méltányosság célszerűséggel párosulva szükségessé teszi, hogy az *Együtt* az emlékezés-sorozatot Kovács Vilmos egyik kevésbé ismert, és ma már nehezen hozzáférhető tanulmányának közreadásával indítsa.

Mi indokolja a szükségszerűséget?

Ismeretes, hogy életének utolsó öt-hat évét Kovács Vilmos a tudományos munkának szentelte. Tudjuk: azok a kérdések, kérdéskörök, amelyek a magyar történelemmel, ezen belül elsődlegesen a magyarság kialakulásával, etnogenezisével kapcsolatosan merültek fel és függték össze, egész életében izgatták, foglalkoztatták őt.

1971-ben erős elszántsággal, nagy kedvvel, vehemenciával látott munkához. Tengernyi szakirodalom áttanulmányozása, kitartó kutatómunka közben sorra kezdtek kirajzolódni, majd megtestesülni azok az eredmények, amelyek joggal és szép, tisztos reményekkel formáltak egy doktori disszertációt, egy monografikus, nagy ívű mű megírását. S bár helyenként még hiányzott néhány részmunka, 1977 tavaszára a hatalmas ívű tudományos dolgozat lényegében elkészült. Annak ellenére, hogy az időközben folyton kiújuló és elhatalmasodó betegség erősen gátolta a munkában, 1977 nyarán *Uráli népek és a honfoglaló konglomerátum* címmel még megírta művének lényegi összefoglalóját, amit nem tudományos szaklapba szánt, hiszen tudta: a korabeli merev, doktriner finnugorisztikai álláspontot képviselő ügyeletes „tudósok” aligha adtak volna teret írásának. Tanulmányát eleve szépirodalmi-művészeti folyóiratba szánta, így hát a hasonló írásokat gyakorta közlő kecskeméti *Forrás*nak küldte el. A szerkesztőség örömmel vállalta a sokoldalú kézirat közzétételét, ám a közlés (terjedelmesebb írásokkal ez bizony gyakran előfordul) elhúzódtott; áttevődött a következő évre. Kovács Vilmos ezért nem érhetette meg

írása megjelenését: 1977 novemberében, néhány nappal Budapestre való átköltözése után elhunyt...

Az *Uráli népek és a bonfoglaló konglomerátum* című tanulmány 1978 áprilisában jelent meg (Forrás, X. évf., 4. sz., 48-68. old.). Jó visszhangja volt. A neves történészprofesszor, László Gyula is fölfigyelt rá. Az 1981-ben megjelent *Őstörténetünk* című könyvének (Tankönyvkiadó, Budapest, 1981, 15. old.) *Bevezetésében* ezt írta: „Az, amire magam jöttem rá, jó néhány ponton egyezik Kovács Vilmos kárpát-ukrajnai írónk felismerésével”.

Ami Kovács Vilmos említett monográfiáját illeti, az majd csak 1997-ben (a nyomdai munkák elhúzódása miatt valójában 1998-ban) jelent meg *Kik voltak?...* címmel (alcím: *Nyelv- és őstörténeti írások a bonfoglaló magyarság kialakulásáról*) két kötetben, összesen 558 oldalon a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség gondozásában (*Változó Világ* sorozat, Ugocea Print Kiadó). Szerkesztését, szöveggondozását, sajtó alá rendezését és az előszó megírását a Budapesten élő dr. Kozma Endre, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészkarának tanára végezte. (Sajnos, azóta ő is eltávozott az élők sorából.)

Ez a kétkötetes munka – Kozma Endre szavaival szólva – „a háború utáni Kárpátalja legnagyobb szellemi teljesítménye”. A monográfia tulajdonképpen egy rendszerező válogatás a szerző mintegy másfél ezer oldalas kéziratából, így értelemszerűen jó néhány kisebb és nagyobb terjedelmű tanulmány kimaradt a kötetekből, köztük az itt (újra)közlésre kerülő tanulmány, amely pedig méltán lehetett volna a monográfia zárófejezete. Valószínűleg azért maradt ki, mert több ponton egybecseng Kovács Vilmos *Nyílt levél Hajdú Péterhez* című írásával, amely azonos a monográfia *Látjuk-e a fától az erdőt?* cím alatt közölt fejezetével (91-128. old.).

Kovács Vilmos tanulmányának közreadásával az a célunk, hogy rávilágítsunk a szerző felismeréseire, amelyek – ma már harminc év távolából – őstörténeti, ősnyelvi stb. kutatások eredményeit is megítélve, számba véve, a mai tudományos életben egyre megalapozottabban szabnak irányt és nyernek teret. Csak örülhetünk annak, hogy Kovács Vilmos egyike lehetett azoknak, akik modernebb, frissebb szemléletükkel, tágabb ismereteikkel közelebb jutottak az őstörténetiség ingoványos talaján múltunk jobb és valósabb megismeréséhez.

FODOR GÉZA